

กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

๑. ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

๑.๑ การบังคับใช้กับคำสั่งทางปกครอง เป็นไปตามมาตรา ๕ คือ การเตรียมการและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองหรือกฎ (ข้อสังเกต คือ ไม่มีมาตราใดบอกถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการออกกฎเอาไว้เลย)

๑.๒ การบังคับใช้ในฐานะกฎหมายกลาง : เป็นมาตรฐานกลางที่ใช้บังคับกับการออกคำสั่งทางปกครองตามกฎหมายเฉพาะทุกฉบับ ที่มี “หลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการที่ไม่ต่ำกว่า พ.ร.บ. นี้”

(หลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรม : หลักเกณฑ์ที่ทำให้บุคคลซึ่งจะอยู่ภายใต้บังคับของคำสั่งทางปกครองมีโอกาสต่อสู้ป้องกันสิทธิของตนหรือเรียกร้องให้มีการบังคับตามสิทธิของตนในฐานะที่ตนเป็นผู้ทรงสิทธิ)

(มาตรฐานในการปฏิบัติราชการ : หลักเกณฑ์ที่ทำให้การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงกว่าที่เป็นอยู่โดยทั่วไป เช่น การให้เหตุผลในคำสั่งทางปกครอง)

๑.๓ ข้อยกเว้นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการ

๑) กรณีที่กฎหมายเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการ ไม่ต่ำกว่า พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติฯ

๒) ข้อยกเว้นเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์โต้แย้ง

๓) ข้อยกเว้นเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางปกครอง คือ ต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ตามที่กฎหมายเฉพาะกำหนดก่อน

๔) ข้อยกเว้นเกี่ยวกับองค์กรหรือการปฏิบัติงาน ตามมาตรา ๔

๕) ข้อยกเว้นตามกฎหมายเฉพาะ เช่น พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

๒. ความหมายและองค์ประกอบของคำสั่งทางปกครอง

๒.๑ ความหมายโดยแท้ ตามมาตรา ๕ มีองค์ประกอบ คือ

๑) กระทำโดยเจ้าหน้าที่

๒) ใช้อำนาจปกครองตามกฎหมายฝ่ายเดียว คือ เอกชนไม่จำเป็นต้องยินยอมด้วย

๓) เป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล (คำเตือนพนักงาน ยังไม่มีผลก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล)

๔) ต้องมีผลเฉพาะกรณี

๕) มีผลโดยตรงออกไปภายนอกฝ่ายปกครอง

๒.๒ ความหมายโดยผลของกฎหมาย ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓)

๓. ตัวการในการพิจารณาทางปกครอง มี ๒ ฝ่าย คือ

๑) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง

๑.๑ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง ตามมาตรา ๕ คือ บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบหมายให้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม” (โดยปกติ เอกชนไม่ใช่ แต่การที่มหาวิทยาลัยเอกชนอนุมัติปริญญาบัตร ย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่)

๑.๒ เจ้าหน้าที่ต้องมีอำนาจออกคำสั่ง (ตามมาตรา ๑๒ ซึ่งต้องพิจารณาทั้งในแง่เรื่องที่มีอำนาจ ในแง่พื้นที่ที่มีอำนาจ (เช่น เขตอำนาจออกใบอนุญาตสถานบริการ) ในแง่เวลาที่มีอำนาจ

๑.๓ เจ้าหน้าที่ต้องมีความดำรงอยู่ในทางกฎหมาย

๑) เจ้าหน้าที่ต้องได้รับการแต่งตั้งโดยชอบ เช่น ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน แต่มาปรากฏภายหลังว่าเป็นผู้เสียสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

๒) ต้องดำเนินการประชุมโดยชอบ กรณีผู้มีอำนาจพิจารณาทางปกครองเป็น “คณะกรรมการ” ต้องดำเนินการตาม มาตรา ๘๐ คือมีหนังสือแจ้งกรรมการทุกคนให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน และองค์ประชุมตามมาตรา ๗๙ คือ อย่างน้อยยี่สิบหนึ่ง และการลงมติให้ถือตามเสียงข้างมาก ตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง

๓) เจ้าหน้าที่ต้องมีความเป็นกลาง (ตามมาตรา ๑๓ – ๑๘) เช่น นายอำเภอออกคำสั่งออกใบอนุญาตให้ดื่มและใช้อาวุธปืน ของตนเองไม่ได้

๓.๑) การคัดค้านความไม่เป็นกลาง

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่หรือคู่กรณีเห็นว่าตนไม่เป็นกลาง ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่บุคคลคนเดียวก็ให้หยุดพิจารณาเรื่องนั้น และแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งทราบ เพื่อออกคำสั่ง

แต่ถ้าเจ้าหน้าที่เป็นคณะกรรมการ ให้ประธานเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเหตุคัดค้านนั้น โดยผู้ถูกคัดค้านต้องออกจากที่ประชุม เมื่อได้ชี้แจงข้อเท็จจริง แต่ถ้าจะให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อ ต้องมีเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการที่ไม่ถูกคัดค้านและต้องใช้วิธีลงคะแนนลับ

๓.๒ ข้อยกเว้นความไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๘ คือ

๑) กรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หากปล่อยให้ล่าช้าจะเสียหายต่อประโยชน์
สาธารณะ

๒) สิทธิของบุคคลจะเสียหายโดยไม่มีทางแก้ไขได้

๓) ไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนผู้นั้นได้

๒) คู่กรณี ผู้ถูกระทบกระทบเนื่องจากการพิจารณาทางปกครอง

๒.๑ ความหมายของคู่กรณี มี ๔ ประเภท

๑) ผู้ยื่นคำขอ ได้แก่ บุคคลที่ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการออกคำสั่งทางปกครอง
ตามที่ตนประสงค์ เช่น ผู้ยื่นขอใบอนุญาตเปิดสถานบริการ

๒) ผู้คัดค้านคำขอ ได้แก่ บุคคลที่ได้รับผลกระทบกระทบเนื่องจากการยื่นคำขอของผู้ยื่น
คำขอและเข้ามาคัดค้านในกระบวนการพิจารณาทางปกครองเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครอง
เช่น การคัดค้านการออกโฉนดที่ดิน

๓) ผู้อยู่ในบังคับ (บังคับให้ตนกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เช่น การเพิกถอน
ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ) หรือจะอยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง (ข้าราชการที่ถูกตั้ง
คณะกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัย)

๔) ผู้ซึ่งได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองเนื่องจากสิทธิของผู้นั้นจะถูก
กระทบกระทบเนื่องจากผลของคำสั่งทางปกครอง เช่น เจ้าหน้าที่กำลังพิจารณาออกใบประกอบกิจการ
โรงงานให้ผู้ยื่นคำขอ ชาวบ้านซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งโรงงานถูกเจ้าหน้าที่เรียกเข้ามา
สอบถามข้อเท็จจริง

๒.๒ การกระทำโดยตัวแทน ถ้าคู่กรณีคนเดียวให้แต่งตั้ง “ตัวแทน” ตามมาตรา ๒๔ แต่ถ้า
คู่กรณีเกินกว่า ๕๐ คน ให้แต่งตั้งตัวแทนร่วมตามมาตรา ๒๕

๒.๓ สิทธิของคู่กรณีในการพิจารณาทางปกครอง ตามมาตรา ๓๐ คือ สิทธิได้รับแจ้ง
ข้อเท็จจริง และโอกาสโต้แย้ง และแสดงพยานหลักฐาน (หลักฟังความทุกฝ่าย) แต่มีข้อยกเว้นอยู่ ๖
ประการ คือ

๑) เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่าง
ร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ เช่น การผู้ใหญ่บ้านที่มีพฤติกรรมเกี่ยวพัน
กับยาเสพติด ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายปราบปรามอย่างเด็ดขาด

๒) เมื่อจะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายหรือกฎหมายกำหนดไว้ในการทำคำสั่งทาง
ปกครองต้องล่าช้าออกไป กรณีนี้เจ้าหน้าที่อาจปฏิเสธการรับฟังคู่กรณีได้

๓) เมื่อเป็นข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนั้นได้ให้ไว้ในคำขอ คำให้การหรือคำแถลง เช่น ทำ
หนังสือยอมรับว่านำเงินหลวงไปใช้จริง จึงไม่จำเป็นต้องให้โอกาสก่อนลงโทษทางวินัย

๔) เมื่อโดยสภาพเห็นได้ชัดในตัวเองว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้ เช่น กรณีไม่
พบตัวผู้รับคำสั่งทางปกครอง

๕) เมื่อเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง

๖) กรณีอื่นที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

๒.๔ สิทธิได้ทราบเหตุผลในการออกคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง คือ คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือและการยืนยันคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือ เจ้าหน้าที่จะต้องจัดให้มีเหตุผลไว้ด้วย ซึ่งต้องประกอบด้วย

๑) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

๒) ข้อกฎหมายที่ใช้อ้างอิง

๓) ข้อพิจารณาและสนับสนุนการใช้ดุลยพินิจ

ซึ่งปัจจุบันมี “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง คำสั่งทางปกครองที่ต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งหรือในเอกสารแนบท้ายคำสั่ง ดังนี้

๑. คำสั่งทางปกครองที่เป็นการปฏิเสธการก่อตั้งสิทธิของคู่กรณี เช่น การไม่รับคำขอไม่อนุญาต ไม่อนุมัติ ไม่รับรอง ไม่รับอุทธรณ์ หรือไม่รับจดทะเบียน

๒. คำสั่งทางปกครองที่เป็นการเพิกถอนสิทธิ เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต เพิกถอนการอนุมัติ เพิกถอนการรับรอง หรือการเพิกถอนการจดทะเบียน

๓. คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ

๔. คำสั่งทางปกครองที่เป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์

๕. คำสั่งยกเลิกการสอบราคา การประกวดราคา หรือการประมูลราคาที่มีผู้ได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาผลดำเนินการดังกล่าวแล้ว

กรณีที่ไม่ต้องให้เหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครอง

๑. เป็นกรณีที่มีผลตรงตามคำขอและไม่กระทบสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอื่น (เป็นคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์)

๒. เหตุผลนั้นเป็นที่รู้กันอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องระบุอีก เช่น คุณสมบัติไม่ครบที่จะเปิดกิจการส่งออก

๓. กรณีต้องรักษาไว้เป็นความลับ

๔. เป็นการออกคำสั่งทางปกครองด้วยวาจาหรือเป็นกรณีเร่งด่วน

๒.๕ สิทธิได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์โต้แย้งต่อไปได้ให้แจ้งสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งไว้ด้วย ถ้าฝ่าฝืนให้ระยะเวลาการอุทธรณ์เริ่มนับนับแต่ได้แจ้งสิทธิอุทธรณ์ให้ทราบภายหลัง แต่ถ้าไม่แจ้งสิทธิการอุทธรณ์ก็ให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์เป็น ๑ ปี นับแต่ได้รับคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๔๐

๔. รูปแบบและผลของคำสั่งทางปกครอง

๔.๑ รูปแบบคำสั่งทางปกครอง

๑) คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือ ต้องระบุวัน เดือน และปีที่ทำคำสั่ง/ ชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง พร้อมทั้งลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง (ตามมาตรา ๓๖) และต้องจัดให้มีเหตุผลตามมาตรา ๓๗ ด้วย

๒) คำสั่งทางปกครองที่ทำด้วยวาจา ถ้าผู้รับคำสั่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร ภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่มีคำสั่ง ผู้ออกคำสั่งต้องยืนยันคำสั่งนั้นเป็นหนังสือ และต้องจัดให้มีเหตุผลตามมาตรา ๓๗ ด้วย ซึ่งมีผลตั้งแต่ผู้รับคำสั่งได้รับแจ้งด้วยวาจาแล้ว

๓) คำสั่งทางปกครองที่ทำโดยสื่อความหมายในรูปแบบอื่น เช่น ป้ายสัญญาณจราจร

๔.๒ การมีผลของคำสั่งทางปกครอง คือ มีผลในทางกฎหมายเมื่อบุคคลผู้รับคำสั่งได้รับแจ้ง ไม่ใช่เวลาที่ผู้นั้นทราบคำสั่งทางปกครอง

๕. การแก้ไขเยียวยาความบกพร่องของคำสั่งทางปกครอง มี ๔ กรณี

๕.๑ คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยยังไม่มีผู้ยื่นคำขอ

๕.๒ คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยไม่ได้จัดให้มีเหตุผล

๕.๓ คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยไม่ได้รับฟังคู่กรณี

๕.๔ คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยไม่ได้ให้เจ้าหน้าที่คนอื่นให้ความเห็นชอบก่อน

ทั้ง ๔ กรณีให้ดำเนินการภายหลังได้

๖. การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง เป็นการทบทวนคำสั่งทางปกครองและเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีด้วย

๖.๑ วัตถุประสงค์การอุทธรณ์ ตามมาตรา ๔๔ จะต้องเป็นคำสั่งทางปกครองเท่านั้น จะเป็น กฎ หรือ คำสั่งภายในฝ่ายปกครองมิได้ คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยรัฐมนตรีมิได้อุทธรณ์ได้ จึงต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้เลย

๖.๒ ผู้รับอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง กล่าวคือ คู่กรณีต้องยื่นอุทธรณ์ต่อ “เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง” ที่ระบุชื่อและตำแหน่งในคำสั่งทางปกครองนั้น ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การยื่นอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองหรือต่อบุคคลอื่นโดยสุจริตก็ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ที่ชอบเช่นกัน

๖.๓ ระยะเวลาการอุทธรณ์ ต่อยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง กรณีไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เฉพาะ แต่ถ้าคู่กรณียื่นอุทธรณ์คำสั่งเกินกำหนดเวลา ระยะเวลา ย่อมถือว่ามิได้มีการยื่นคำสั่งอุทธรณ์นั้นแต่อย่างใด

๖.๔ รูปแบบของคำอุทธรณ์ต้องทำเป็น “หนังสือ” ระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างอิง ตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง

๗. การพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

๗.๑ ขั้นตอนและระยะเวลาการอุทธรณ์ แบ่งเป็น ๒ ชั้น (ตามมาตรา ๔๕)

๑) การพิจารณาอุทธรณ์ชั้นแรก ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง พิจารณาอุทธรณ์ และแจ้งผู้อุทธรณ์โดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันอุทธรณ์ กรณี “เห็นด้วย” กับคำอุทธรณ์ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วก็ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองนั้นตามความเห็นของตนภายในกำหนดเวลาตามมาตรา ๔๕ วรรคแรก

๒) การพิจารณาอุทธรณ์ชั้นที่สอง กรณีผู้ทำคำสั่งทางปกครองไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน ก็ให้เร่งรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยัง “ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์” ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่รับอุทธรณ์ ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ ต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับรายงาน แต่ยังสามารถขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันครบกำหนดเวลาดังกล่าว ซึ่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ได้กำหนดผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ ดังนี้

ข้อ ๒ การพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของส่วนราชการประจำจังหวัดหรือส่วนราชการประจำอำเภอของ กระทรวง ทบวง กรม เดียวกัน

(๒) เลขาธิการรัฐมนตรี เลขาธิการกรม หัวหน้าส่วนราชการระดับกองหรือเทียบเท่า หัวหน้าส่วนราชการตามมาตรา ๓๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำเขต แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของส่วนราชการนั้น

(๓) อธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเลขาธิการกรม หัวหน้าส่วนราชการระดับกองหรือส่วนราชการตาม มาตรา ๓๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำเขตหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมซึ่งดำรงตำแหน่งสูงกว่านั้น

(๔) ปลัดกระทรวงหรือปลัดทบวง แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีหรือเทียบเท่า

(๕) นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง ปลัดกระทรวงหรือปลัดทบวง

(๖) ประธานวุฒิสภา ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง
เลขาธิการวุฒิสภา

(๗) ประธานสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นผู้ดำรง
ตำแหน่งเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร

(๘) ผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นหัวหน้าส่วนราชการ
ประจำจังหวัด นายอำเภอ เจ้าหน้าที่ยของส่วนราชการของจังหวัด เจ้าหน้าที่ยของส่วนราชการของ
อำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ของสภาตำบล เว้นแต่กรณีที่กำหนดไว้แล้วใน (๑) หรือ (๓)

(๙) ผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่ง
ทางปกครอง เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

(๑๐) ผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นผู้บริหารท้องถิ่น
หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นผู้ว่า
ราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือใน
ฐานะราชการในส่วนภูมิภาค

(๑๒) ผู้แทนของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ แล้วแต่กรณีในกรณีที่ผู้ทำ
คำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๑๓) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสั่งการหรือมอบหมายให้เอกชนปฏิบัติหน้าที่ตามที่
กฎหมายกำหนด ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเอกชนซึ่งได้รับคำสั่งหรือได้รับมอบหมายจาก
เจ้าหน้าที่ดังกล่าว

(๑๔) ผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุมชั้นเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง แล้วแต่
กรณีในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่อื่นนอกจากที่กำหนดไว้ข้างต้น

(๑๕) เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั่นเอง ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง
เป็นผู้ซึ่งไม่มีผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุม

๗.๒ ขอบเขตการทบทวนคำสั่งทางปกครอง ทำได้ในทุกมิติ คือ

๑) ปัญหาข้อเท็จจริง

๒) ปัญหาของกฎหมาย

๓) ความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครอง

และอาจมีคำสั่งเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระหรือลดภาระก็ได้

๘. การเพิกถอนและยกเลิกคำสั่งทางปกครอง

	คำสั่งทางปกครองที่ ให้ประโยชน์		คำสั่งทางปกครอง ที่สร้างภาระ
การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	มาตรา ๕๐ ส่วนแรก : ดุลพินิจเพิกถอน ทั้งหมดหรือบางส่วนให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่ ปัจจุบันหรือมีผลในอนาคต หลักการคุ้มครอง ความเชื่อถือไว้วางใจ		มาตรา ๕๐ ส่วนแรก : ดุลพินิจเพิก ถอนทั้งหมดหรือบางส่วนให้มีผล ย้อนหลังตั้งแต่ปัจจุบันหรือมีผลใน อนาคต
	คำสั่งทางปกครอง ที่เป็นการให้เงิน, ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์ที่ แบ่งแยกได้ (มาตรา ๕๑)	คำสั่งทางปกครองอื่น (มาตรา ๕๒)	
	กรณีที่ใช้ไป ประโยชน์ที่ได้ไป หมดแล้วโดย สุจริต เจ้าหน้าที่ จะไม่เพิกถอน	กรณีที่ผู้รับคำสั่งเชื่อ โดยสุจริตในความค งอยู่ของคำสั่งทาง ปกครองเมื่อมีการ เพิกถอนคำสั่งแล้ว ผู้รับคำสั่งย่อมมีสิทธิ ได้รับ ค่าทดแทน ความเสียหาย	
การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบ ด้วยกฎหมาย	มาตรา ๕๓ วรรค ๒ ดุลยพินิจยกเลิกตาม เหตุที่กฎหมายกำหนด โดยยกเลิกทั้งหมด หรือบางส่วน โดยให้มีผลตั้งแต่ปัจจุบัน หรือมีผลในอนาคต ข้อสังเกต ๑. จะยกเลิกได้ต้องมีเหตุที่กฎหมาย กำหนด ๒. กรณีต้องคุ้มครองความเชื่อถือไว้วางใจ รัฐต้องชดใช้ค่าทดแทนความเสียหาย (มาตรา ๕๓ วรรค ๓) ข้อพิจารณาเพิ่มเติม : คำสั่งทางปกครอง ที่เป็นการให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ ที่อาจแบ่งแยกได้ อาจถูกยกเลิก โดยให้มี ผลย้อนหลัง หรือให้มีผลในอนาคตได้ หาก ต้องด้วยเหตุ ตามมาตรา ๔๓ วรรค ๔		มาตรา ๕๓ วรรค ๑ ดุลยพินิจยกเลิก ทั้งหมดหรือบางส่วน ให้มีผลตั้งแต่ ปัจจุบัน หรือมีผลในอนาคต ข้อยกเว้น ๑. ไม่ต้องยกเลิกถ้าต้องทำคำสั่งทาง ปกครองทำนองเดียวกันอีก ๒. ไม่ต้องยกเลิกถ้าการยกเลิกไม่อาจ ทำได้เพราะเหตุอื่น

- เจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้ตลอดไม่ว่าจะ
พ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์หรือโต้แย้งตามกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น

**๑. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับ
คำสั่งทางปกครอง**

๑.๑ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงิน ทรัพย์สิน หรือ
ประโยชน์ที่แบ่งแยกได้ เช่น คำสั่งให้ทุนการศึกษา หรือคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้าน การเพิกถอน
คำสั่งในลักษณะนี้ต้องพิจารณาเบื้องต้นเสียก่อนว่าผู้รับคำสั่งทางปกครองเชื่อในความคงอยู่ของคำสั่ง
นั้น หรือไม่ เว้นแต่จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้นไม่ทราบเลยว่าตนได้รับคำสั่งที่เป็นประโยชน์
นอกจากพิจารณาถึงความเชื่อในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครอง ต้องพิจารณาต่อไปว่าความเชื่อนั้น
เป็นไปโดยสุจริตหรือไม่ ซึ่งหากเป็นกรณีดังนี้ไปนี้จะไม่คุ้มครองผู้รับคำสั่งทางปกครอง

๑) ผู้รับคำสั่งทางปกครองได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จจริงหรือปกปิดข้อความจริง ซึ่ง
ควรบอกให้แจ้งหรือข่มขู่หรือชักจูงโดยการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีชอบด้วยกฎหมาย (เช่น
การติดสินบนเจ้าหน้าที่นั่นเอง)

๒) ผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือครบถ้วนในสาระสำคัญ คือมี
น้ำหนักทำให้เจ้าหน้าที่ตัดสินใจออกคำสั่งทางปกครองนั้น

๓) ผู้รับคำสั่งรู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่ได้รับคำสั่ง
หรือการไม่รู้นั้นเป็นไปโดยประมาทเลินเล่อ

โดยหลักแล้วจะต้องเพิกถอน “ย้อนหลัง” ไปในอดีต

- กรณีที่ผู้รับคำสั่งใช้ประโยชน์ไปแล้วจะเพิกถอนไม่ได้ แต่หากยังไม่ได้ใช้ประโยชน์
เจ้าหน้าที่ก็ต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักประโยชน์สาธารณะกับความเชื่อสุจริตว่าอะไรมีน้ำหนักมากกว่ากัน

๑.๒ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่ได้ให้ประโยชน์ที่เป็นเงิน
ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ที่แบ่งแยกได้ เช่น ใบอนุญาตต่าง ๆ หรือคำสั่งบรรจุแต่งตั้ง ต้องคำนึงถึง
ความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับคำสั่งทางปกครองและประโยชน์สาธารณะประกอบกัน

ซึ่งกรณีเช่นนี้การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ผู้รับคำสั่งทางปกครองสามารถเรียกร้อง
ค่าทดแทนความเสียหายจากการเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวได้ ซึ่งต้องกระทำภายใน ๑๘๐ วันนับแต่วันที่
ได้รับแจ้งให้ทราบถึงการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

**๒. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการสร้างภาระ จะเพิกถอน
ทั้งหมดหรือบางส่วน โดยจะกำหนดให้มีผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตก็ได้ แต่ผู้รับ
คำสั่งฯ ก็มีสิทธิอุทธรณ์โต้แย้งได้**

**๓. การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่ง
ทางปกครอง ซึ่งต้องมีเงื่อนไขอยู่ ๕ ประการ**

๑) มีกฎหมายกำหนดให้ยกเลิกคำสั่งทางปกครองได้หรือมีข้อสงวนสิทธิให้ยกเลิกได้ในคำสั่งทางปกครอง เช่น ใบอนุญาตให้ตั้งร้านค้า โดยสงวนสิทธิที่จะยกเลิกใบอนุญาตได้

๒) คำสั่งทางปกครองมีข้อกำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองที่ได้ประโยชน์ต้องปฏิบัติ แต่ไม่มีการปฏิบัติ เช่น ให้ผู้รับทุนต้องรายงานผลการเรียนทุกระยะ

๓) กรณีที่สภาพของข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ต้องถึงขนาดและหากไม่มีการยกเลิกจะเกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ

๔) กรณีบทกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากมีบทกฎหมายดังกล่าวแล้วเจ้าหน้าที่คงไม่ทำคำสั่งเช่นนั้น จะกระทำได้ทราบเท่าที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อันเกิดจากคำสั่งทางปกครองนั้น และหากไม่ยกเลิกก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ

๕) กรณีที่อาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ

- การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ขัดด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองนั้นต้องกระทำภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่รู้ถึงเหตุแห่งการยกเลิกคำสั่งดังกล่าว

๔. การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ขัดด้วยกฎหมาย ซึ่งไม่เป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง

- จะยกเลิกทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

- จะต้องยกเลิกให้มีผลในปัจจุบันหรือมีผลในอนาคตเท่านั้น จะยกเลิกย้อนหลังไปในอดีตไม่ได้

- เช่นกรณีที่เจ้าหน้าที่ปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตในการก่อสร้างอาคาร

- แต่การยกเลิกคำสั่งทางปกครองประเภทนี้ ย่อมไม่อาจกระทำได้หาก

๑) เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องทำคำสั่งทำนองเดียวกันนั้นอีก กรณีนี้ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ

๒) เป็นกรณีที่ยกเลิกไม่อาจกระทำได้เพราะเหตุอื่น เช่น มีกฎหมายเฉพาะกำหนดเงื่อนไขแห่งการยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่สร้างภาระไว้เป็นพิเศษและเงื่อนไขดังกล่าวมีอยู่ไม่ครบถ้วน

๕. การขอให้พิจารณาใหม่ เป็นกรณีที่เกิดขึ้นหลังจากล่วงพ้นกำหนดอุทธรณ์ไปแล้ว หรือเป็นกรณีที่เมื่ออาจอุทธรณ์ต่อไปได้ ซึ่งตามมาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ คือ

๕.๑ มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

๕.๒ คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองหรือได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาครั้งก่อนแล้วถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

๙.๓ เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น

๙.๔ ถ้าคำสั่งทางปกครองได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใด แล้วต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี

ถ้าเป็นเหตุตาม ๙.๑ - ๙.๓ ให้กระทำได้เฉพาะคู่กรณีที่มิทราบถึงเหตุนั้นและมีใช้ความผิดของตน

ส่วนการยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกระทำภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่คู่กรณีได้รู้ถึงเหตุ ซึ่งอาจขอให้พิจารณาใหม่

๑๐. การบังคับทางปกครอง จะใช้กับคำสั่งทางปกครองเท่านั้น

๑๐.๑ เจ้าหน้าที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้เอง โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทุเลาการบังคับไว้ก่อนโดยผู้ทำคำสั่งนั้นเอง ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ใช้มาตรการบังคับแต่จะไปฟ้องศาล ศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

๑๐.๒ การบังคับทางปกครองต้องมีการเตือนก่อนเสมอ โดยเจ้าหน้าที่ต้องมีคำเตือนเป็นหนังสือภายในระยะเวลาที่กำหนด และต้องระบุมাত্রการบังคับที่ชัดเจนไว้ในคำเตือน แต่จะระบุมากกว่าหนึ่งมาตรการในคราวเดียวกันไม่ได้

๑๐.๓ การบังคับทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระเงินโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่า ๗ วัน ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำเตือนก็อาจใช้มาตรการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดได้

๑๐.๔ ระยะเวลาในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง นำ ป.วิ แห่งมาใช้โดยอนุโลม ซึ่งกำหนดให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน ๑๐ ปี นับแต่มีการออกคำสั่งทางปกครองให้ชำระเงิน

๑๐.๕ การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง เป็นกรณีที่ผู้อยู่ในบังคับคำสั่งทางปกครองไม่ปฏิบัติตามคำเตือน มี ๒ วิธี

๑) การเข้าดำเนินการแทน ซึ่งผู้อยู่ในบังคับต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละ ๒๕ ต่อปี ของค่าใช้จ่ายดังกล่าว

๒) การเรียกให้ชำระค่าปรับทางปกครอง ซึ่งต้องกระทำพอสมควรแก่เหตุ แต่ต้องไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาทต่อวัน ซึ่งมีการกำหนด ดังนี้

ข้อ ๑ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองในกรณีที่ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ได้แก่

(๑) รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

(๒) คณะกรรมการตามกฎหมายมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่

ทั่วราชอาณาจักร

(๓) ปลัดกระทรวง อธิบดี หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเทียบเท่า ปลัดกระทรวงหรืออธิบดี มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

(๔) ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตจังหวัดหรือเขตกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

(๕) หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตจังหวัด

(๖) นายอำเภอมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวันสำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตอำเภอ

(๗) ผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจ

(๘) ผู้แทนของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

(๙) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินห้าพันบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจ

(๑๐) เอกชนซึ่งได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐอาจใช้มาตรการปรับทางปกครองได้ สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร โดยเสนอให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองเป็นรายกรณีไป แต่ทั้งนี้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน

ข้อ ๒ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามข้อ ๑ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) เห็นว่าการกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองตามอำนาจที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะทำให้บรรลุตตามวัตถุประสงค์ เจ้าหน้าที่อาจเสนอผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจกำกับหรือควบคุมดูแลซึ่งมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองสูงกว่าตน เป็นผู้กำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองก็ได้

ข้อ ๓ ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองดำเนินการบังคับให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองทุกสิบห้าวัน

ข้อ ๔ ให้เจ้าหน้าที่ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ที่ชำระค่าปรับไว้เป็นหลักฐาน
ใบเสร็จรับเงินให้มีข้อความแสดงว่าเป็นค่าปรับทางปกครองตามกรณีใดและ
ให้บันทึกการชำระค่าปรับทางปกครองไว้ในต้นเรื่องด้วย

๑๑. การแจ้ง

๑๑.๑ การแจ้งเป็นหนังสือให้ส่งหนังสือแจ้งต่อผู้นั้น หรือถ้าได้ส่งไปยังภูมิลำเนา ก็ให้ถือว่า
ได้รับแจ้งตั้งแต่วันที่ไปถึง

๑๑.๒ การแจ้งโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ตอบรับให้ถือว่าได้รับแจ้งเมื่อ

- ครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันส่งภายในประเทศ
- ครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันส่งภายนอกประเทศ
- ตามตรา ๗๒ ๗๓ และ ๗๔

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

๑. ผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

๑.๑ เจ้าหน้าที่กระทำความละเมิดต่อบุคคลภายนอก

- หากไม่ใช้การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดในผลแห่งการละเมินนั้นเป็นการเฉพาะตัว ตาม ปพพ. ม.๔๒๐ แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้ตาม มาตรา ๖

- หากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายจะต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐโดยตรง จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ตาม มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และเมื่อหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว หน่วยงานจะมาไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ไม่ได้ เว้นแต่การกระทำละเมินนั้นจะเกิดขึ้นด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตาม มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง

๑.๒ เจ้าหน้าที่กระทำความละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

๒. การใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่

- หน่วยงานของรัฐที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว หากเป็นการกระทำละเมิดจากการปฏิบัติหน้าที่ กรณีจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งการใช้สิทธิไล่เบี้ยจะมีได้เพียงใดให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์ โดยไม่ต้องไล่เบี้ยตามจำนวนของความเสียหายก็ได้ ตามมาตรา ๘ วรรคสอง และหากการกระทำละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวม ก็ให้หักส่วนแห่งความรับผิดดังกล่าวออกด้วย ตามมาตรา ๘ วรรคสาม

๓. ความรับผิดของเจ้าหน้าที่ซึ่งร่วมกันกระทำความผิด

- ห้ามมิให้นำหลักกฎหมายนี้รวมมาใช้บังคับในกรณีที่มีการกระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ เกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน มีผลให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในส่วนของตนเท่านั้น ตามมาตรา ๘ วรรคท้าย

๔. วิธีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

๔.๑ เจ้าหน้าที่กระทำความผิดในทางส่วนตัว มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล โดยฟ้องต่อศาลยุติธรรม ตามมาตรา ๖ หรือ มาตรา ๑๐

๔.๒ เจ้าหน้าที่กระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่

๑) กรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติ สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองหรือศาลยุติธรรม ตามมาตรา ๕ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจใช้สิทธิยื่นคำขอต่อหน่วยงานของ

รัฐ ตามมาตรา ๑๑ โดยไม่ต้องฟ้องต่อศาลก็ได้ เมื่อหน่วยงานของรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้ว หน่วยงานของรัฐก็สามารถไต่เบี่ยโดยการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระเงินได้ ตามมาตรา ๑๒ หากเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หน่วยงานของรัฐย่อมสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ ตามมาตรา ๕๗ แห่ง พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติฯ โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล

๒) กรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐ (เป็นไปเช่นเดียวกับข้อ ๑))

๕. ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

๕.๑ ขอบเขตด้านหน่วยงานของรัฐ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท

๕.๒ ขอบเขตด้านเจ้าหน้าที่

๖. การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางศาล

กรณีผู้เสียหายฟ้องหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐต้องเป็นนิติบุคคล หากผู้กระทำความผิดไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใด ผู้เสียหายต้องฟ้องต่อกระทรวงการคลัง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง

๖.๑ คดีละเมิดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

๑) คดีละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย เช่น การฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการที่ ปตท. ไปวางท่อก๊าซผ่านที่ดินผู้ฟ้องคดี

๒) คดีละเมิดอันเกิดจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น เช่น การที่กรมที่ดินมีคำสั่งเพิกถอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ของผู้ฟ้องคดี

๓) คดีละเมิดอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เช่น การฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการที่การทางพิเศษไม่ได้ติดตั้งสัญญาณและเครื่องหมายจราจร

๖.๒ คดีละเมิดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลยุติธรรม

๑) เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามธรรมดาทั่วไป เช่น การรักษาพยาบาลของแพทย์

๒) การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การที่ตำรวจจับกุมและค้นตัวบุคคล

๓) การดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง เช่น การที่พนักงานบังคับคดีละเลยไม่ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้

๔) การใช้สิทธิในทางแพ่ง เช่น หน่วยงานทางปกครองสร้างอาคารรุกล้ำไปในที่เอกชน โดยอ้างว่าเป็นที่ราชพัสดุ

๗. อายุความในการฟ้องคดี

๗.๑ การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง มีอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ต้องไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันที่เหตุแห่งการฟ้องคดี

๗.๒ การฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม มีอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด แต่ต้องไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันทำละเมิด

๘. การใช้สิทธิเรียกร้องทางปกครอง ตามมาตรา ๑๑

๘.๑ การยื่นคำขอ โดยผู้เสียหายต้องยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐภายใน ๑ ปี นับถึงวันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่พึงชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ต้องไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันที่กระทำละเมิด เช่นเดียวกับการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งหน่วยงานของรัฐต้องใบรับคำขอให้กับผู้เสียหายไว้เป็นหลักฐานตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แต่ถ้าใช้สิทธิทางศาลแล้ว หน่วยงานของรัฐจะไม่จำเป็นต้องรับคำขอไว้พิจารณาก็ได้

๘.๒ การพิจารณาคำขอ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันได้รับคำขอ หากไม่สามารถพิจารณาได้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าว หน่วยงานของรัฐจะต้องรายงานปัญหาอุปสรรคไปยังรัฐมนตรีเจ้าสังกัด เพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกิน ๑๘๐ วัน ตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง ซึ่งหากหน่วยงานของรัฐได้พิจารณาคำขอแล้ว ก็อาจมีคำสั่งไม่ชดใช้ หรือชดใช้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ซึ่งถ้าหากผู้เสียหายไม่พอใจผลการวินิจฉัยก็สามารถฟ้องต่อศาลได้ ซึ่งต้องฟ้องต่อศาล (ทั้งศาลปกครองและศาลยุติธรรม) ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการวินิจฉัย

๙. การไล่เบี้ยระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเจ้าหน้าที่

๙.๑ หน่วยงานของรัฐไล่เบี้ยกับเจ้าหน้าที่ โดยการออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ตามมาตรา ๑๒ โดยหน่วยงานของรัฐต้องคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระค่าสินไหมทดแทนภายในกำหนดอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เสียหายตาม มาตรา ๙

๙.๒ เจ้าหน้าที่ไล่เบี้ยหน่วยงานของรัฐ กำหนดอายุความภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย จะไม่มีสิทธิไล่เบี้ยเอากับหน่วยงาน เพราะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ละเมิด ฯ แต่ต้องไปใช้สิทธิตามกฎหมายแพ่ง ว่าด้วยการจัดการงานนอกสั่ง

๑๐. อายุความกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดในทางส่วนตัว

- กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดในทางส่วนตัว หน่วยงานของรัฐที่เสียหายสามารถเรียกร้องได้ทางเดียว คือ การใช้สิทธิทางศาล โดยต้องฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมภายใน ๒ ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้การละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน